

WIADOMOŚCI Z KRAJU I ZE ŚWIATA

SESJE, KONFERENCJE

Międzynarodowa Konferencja nt. ochrony stanowisk geologicznych i krajobrazu (Wielka Brytania, Great Malvern 18—24 lipca 1993)

Miejscem konferencji było zabytkowe miasto Great Malvern, położone w Anglii na terenach hrabstwa Worcester. Jest to kolebka pierwszych społecznych osiągnięć w historii konserwacji przyrody i krajobrazu Wielkiej Brytanii sięgających ubiegłego stulecia. Pierwszy akt ochrony wzgórz Malvern Hills, położonych na zachód od miasta, pochodzi z 1884 r. Są one zbudowane głównie ze skał okresów prekambriu (skały metamorficzne, wulkanity) i dolnego syluru (zlepieńce, łupki, mułowce, wapienie). Great Malvern jest znanym uzdrowiskiem, słynącym z wody mineralnej o tej samej nazwie.

Głównym organizatorem konferencji był Joint Nature Conservation Committee, jej przewodniczącym prof. John Knill, a sekretarzem technicznym dr Des O'Halloran.

Konferencja obejmowała sesje plenarne, tematyczne i posterowe, a także posiedzenia robocze (workshops) i wycieczki terenowe. W ciągłej sprzedaży były wydawnictwa prezentujące dorobek badań geologicznych prowadzonych w ostatnich latach na terenie Wielkiej Brytanii. W sumie wygłoszono około 100 referatów. Były one zgrupowane w następujących tematach dotyczących: 1 — ciągłości użytkowania zasobów mineralnych i zachowania wartości dziedzictwa geologicznego, 2 — ochrony krajobrazu, systemów wodnych i krasowych, 3 — rozwoju lokalnej ochrony i związanych z tym inicjatyw społecznych, 4 — sposobów i rezultatów ochrony obiektów geologicznych oraz w tym zakresie rozwijania świadomości społecznej, 5 — założeń programowych przyszłej konwencji ochrony przyrody nieożywionej. Uczestnicy z Polski przedstawili dwa referaty. Jeden z nich dotyczył problematyki parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu Polski

ze szczególnym uwzględnieniem województwa lubelskiego (K. Wojciechowski, UMCS, Lublin). W drugim referacie został zaprezentowany system ochrony wartości geologicznych Kopalni Soli Wieliczka, jako modelowy dla podziemnych stanowisk (Z. Alexandrowicz i M. Gónera, IOP PAN, Kraków).

Podczas posiedzeń roboczych dyskutowano nad sprawą celowości i zakresu ustanowienia międzynarodowej konwencji o ochronie przyrody nieożywionej. Uczestnicy konferencji opowiedzieli się za tą inicjatywą. Dla jej wdrażania powołano pięciosobowy zespół, na dwa lata, z sekretarzem działającym przy Joint Nature Conservation Committee w Peterborough. Podjęta uchwała i plan jej realizacji są trwałym osiągnięciem konferencji w Malvern.

Obecnie zatwierdzono sześć międzynarodowych konwencji uwzględniających cele ochrony przyrody (dwie z nich jeszcze nie nabrały mocy prawnej z powodu niewystarczającej liczby sygnatariuszy). Są to konwencje: 1) o ochronie siedlisk podmokłych i wodnych — RAMSAR (zainicjowana w 1960, zatwierdzona w 1971, weszła w życie w 1975), 2) o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (1960, 1972, 1975), 3) o współdziałaniu w zakresie zagrożonych gatunków flory i fauny — CITES (1963, 1973, 1975), 4) o ochronie gatunków migrujących — Konwencja Bonn (1972, 1979, 1983), 5) o różnorodności biologicznej (1987, 1992, —), 6) o zmianach klimatu (1988, 1992, —). Większość z wymienionych konwencji uwzględnia suwerenność narodów i narodową własność zasobów przyrodniczych w granicach tych państw. Ta zasada jest korzystna dla rozszerzania się konwencji i jednoczenia w niej idei różnych krajów. Porównując okresy tworzenia i zaistnienia międzynarodowych umów, należy spodziewać się, że zainicjowana konwencja geologiczna będzie miała również długą historię zanim zacznie funkcjonować. Jednakże modele istniejących konwencji, mimo swojej unikatowości, będą pomocne w jej dobrym przygotowaniu.

Sesje referatowe konferencji zostały uzupełnione wycieczkami. Dzięki temu uczestnicy mieli możliwość równoczesnego poznania w terenie najstarszych formacji geologicznych i ich stanowisk stratotypowych na obszarze środkowej Anglii oraz wschodniej Walii, cech krajobrazów uformowanych na podłożu tych skał oraz stanu sieci chronionych obiektów przyrody nieożywionej, a także sposobu ich uprzystępnienia dla celów edukacyjnych. W Wielkiej Brytanii są stosowane zróżnicowane pod względem funkcji i zakresu formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu: park narodowy (NP — National Park), rezerwat biosfery (BR — Biosphere Reserve), narodowy rezerwat przyrody (NNR — National Nature Reserve), lokalny rezerwat przyrody (LNR — Local Nature Reserve), obszar niezwykle piękny przyrodniczo (AONB — Area of Outstanding Natural Beauty),

regionalnie/lokalnie ważne stanowisko geologiczne i geomorfologiczne (RIGS — Regionally Important Geological Site), stanowisko o szczególnym znaczeniu naukowym (SSSI — Site of Special Scientific Interest) oraz inne obszary i sanktuaria dzikiej przyrody.

Niezwykłe urozmaicona krajobrazowo północna Walia była terenem wycieczek pokonferencyjnych. Zwiedzono Parys Mountain na wyspie Anglesey — rozległy obszar odsłoniętych skał prekambryjskich i ordowickich. Historia eksploatacji zawartych w nich rud miedzi i cynku sięga okresu brązu (1800—700 lat p.n.e.), o czym świadczą zachowane tu szybiki i narzędzia. Z tego okresu pochodzi również niedawno odkryta i udostępniona do zwiedzania kopalnia Great Orme w okolicy Llandudno. Obszar prehistorycznego górnictwa wraz z rozległym otoczeniem wychodni wapieni dolnokarbońskich i wysokich klifów nadmorskich jest od 1980 r. parkiem (Country Park) i lokalnym rezerwatem przyrody (LNR). Trasa wycieczek przebiegała również przez obszary złodowców czwartorzędowych i łączący się z nimi system ochrony stanowisk (SSSI), dokumentujący sedymenty i przejawy procesów najmłodszego okresu dziejów Ziemi. Zwiedzono także fragment Parku Narodowego Snowdonia, położonego w obszarze paleozoicznych struktur kaledońskich i charakteryzującego się wysokogórską rzeźbą.

Chronione obszary i obiekty Wielkiej Brytanii są w różny sposób przystosowane do zwiedzania. W każdym przypadku ich występowanie jest dobrze zaznaczone w terenie. Źródłem informacji o nich są przede wszystkim liczne i na różnym poziomie edukacyjnym przewodniki oraz foldery. Zwiedzanie (bardzo rozbudowane) odbywa się pod kierunkiem profesjonalnych przewodników, zatrudnionych w lokalnych muzeach i innych placówkach, lub wolontariuszy, skupionych w regionalnych kołach miłośników przyrody.

Wielka Brytania ma stare tradycje ochrony przyrody nieożywionej w Europie. Z wcześnie rozwiniętymi badaniami geologicznymi łączy się liczne stanowiska stratotypowe, które są głównymi elementami ochrony światowego dziedzictwa geologicznego. Współczesnym następstwem długotrwałej i upowszechnionej działalności konserwatorskiej jest zainicjowana międzynarodowa konwencja o ochronie przyrody nieożywionej.

Zofia Alexandrowicz